

κους κανάθειας (καναθουρίου) τεθραυμένους.

Κατὰ τὰς ἐποχὰς εἰς τὴν τροφήν ταύτην προστίθεται φύλλον θριδάκος (μαρουλίου), ἀνδράχνης (ἀνδράκλας), τεμάχιον μήλου, ἀπίου, σύκου καὶ ἄλλου γλυκέος καρποῦ, ἀπὸ καιροῦ δὲ εἰς καιρὸν ὀλίγη ὄρυζα ἐξογκωθεῖσα καὶ ἐκραγεῖσα ἐν γάλακτι.

Πολλαπλασιασμός.

Διὰ νὰ ἐπιτύχη τις τοῦτον, πρέπει νὰ ἐκλέγῃ καναρίνια ἄρρενα οὐχὶ τόσον παχέα· ἐπίσης αἱ παχέαι θήλειαι ἀσθενοῦσι πρὸ ἐκάστου τοκετοῦ, ἀποθνήσκουσι συνήθως, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν τεχθέντα ὡς εἴτε δὲν ἐκκολάπτονται εἴτε ἐκκολαπτόμενα δίδουσι νεοσσούς μικροτάτους καὶ ἀδυνατωτάτους.

Ὁ θέλων ν' ἀναθρέψῃ καναρίνια ὀδηγεῖται βεβαίως κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του, πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσῃ τὰ ἐξῆς:

1) Ὅτι ἐντελῶς πράσινα καναρίνια ἢ φέροντα πρασίνοὺς κηλίδας, εἶναι μὲν εὐρωστὰ ἀλλὰ ἔχουσι προδιάθεσιν νὰ φωνῶσιν ἰσχυρῶς.

2) Ὅτι τὰ κίτρινα μελανωπὰ καναρίνια ἢ βαθέως κίτρινα εἶναι εὐαίσθητα καὶ πολὺ ὀλίγον γόνιμα.

3) Ὅτι τὰ ἐρυθροὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντα καναρίνια εἶναι ἀδύνατα· καὶ

4) Ὅτι ἂν προτιμᾷ τις τὰ λοφοφόρα καναρίνια, πρέπει νὰ προσέξῃ μὴ τυχὸν τὸ λοφίον ἔχη καὶ τὴν ἐλαχίστην θέσιν ἐστερημένην πτερῶν, κυρίως ὅπισθεν.

Ἡ ὀλλανδικὴ φυλὴ ἐπιζητεῖται παρὰ πάντων· ἀληθῶς τὰ πτηνὰ ταύτης εἶναι μεγαλύτερα καὶ ἰσχυρότερα ἄλλ' ἀπ' ἐτέρου εἶναι μᾶλλον εὐαίσθητα καὶ ἄδουσιν ὀλιγώτερον.

Πολλοὶ μέθοδοι εἶναι ἐν χρήσει πρὸς σύζευξιν τῶν καναρίων. Τινὲς θέτουσιν ἓνα ἄρρενα μετὰ τριῶν ἢ τεσσάρων θηλειῶν· ἕτεροι συζευγνύουσι ταῦτα κατὰ ζεύγη. Ὁ τελευταῖος οὗτος γάμος εἶναι ὁ μόνον σύμφωνος τῇ φύσει, συγχρόνως δὲ δι' αὐτοῦ ἀποφεύγονται αἱ κακαὶ συνέπειαι τῆς πολυγαμίας. Ὁ ἄρρην, ἀντὶ νὰ βοηθήσῃ τὰς θηλείας, ὅπως κοινῇ ἀναθρέψωσι τὴν οἰκογένειαν αὐτῶν, ἀπαλλάσσεται πάσης φροντίδος ἢ ἐνασχολεῖται μόνον εἰς τὴν ἀνατροφήν τῶν νεοσσῶν τῆς μᾶλλον εὐνοουμένης αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἢ ἐγκαταλειφθεῖσα δυσκόλως μόνῃ δύναται ν' ἀναθρέψῃ τοὺς νεοσσούς αὐτῆς. Πολλάκις ὅμως συμβαίνει τὰ πτηνὰ τὰ ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης νὰ εἶναι καὶ πολυαριθμότερα καὶ καλλίτερα.

Ὅταν πρόκηται νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς ἄρρην διὰ δύο θηλείας, ἐπὶ μακρὸν χρόνον πρὸ τῆς ὥρας τῶν ἐρώτων, ἤτοι πρὸ τοῦ Ἀπριλίου μηνός, εἶναι ἀνάγκη νὰ συνενώσῃ τις τὰς δύο θηλείας ἐν κλωβῷ διαιρουμένῳ διὰ καταπιπτοντος διαφράγματος εἰς δύο διαμερίσματα. Ὅταν τὰ δύο πτηνὰ ἐθισθῶσιν ἐν τῷ κοινῷ βίῳ, ἀπομονοῦσι τὴν μίαν τῶν θηλειῶν μετὰ τοῦ ἄρρενος, ὅταν δ' ἀρχίζῃ

νὰ ἐπωάζῃ μεταφέρουσι τὸν ἄρρενα ἐν τῷ ἐτέρῳ νυμφικῷ θαλάμῳ. Μετὰ τὸν τοκετὸν καὶ τῆς δευτέρας νύμφης δύναται τις ἀνεπιφυλάκτως ν' ἀνοίξῃ τὴν μικρὰν θύραν. Ὁ ἄρρην θὰ ἐπισκέπτηται τὰς θηλείας του, καὶ οὐδεμίαν ἀντιζηλίαν θὰ ἐξεγερθῇ.

Νέοι ἄρρενες συζευγνύμενοι μετὰ θηλειῶν μᾶλλον ἡλικιωμένων παράγουσι πλειότερα ἄρρενα ἢ θήλεα τέκνα. Ἡ καλλίτερα ἐποχὴ ὡς καὶ ἀνωτέρω ἀναφέρομεν διὰ τὴν σύζευξιν εἶναι ὁ Ἀπρίλιος μῆν.

Ἐνωρίτερον ἢ ὥρα τοῦ ἔτους εἶναι ἔτι ψυχρὰ καὶ ἡ ἐπώασις δὲν ἐπιτυγχάνει πάντοτε. Ὅταν εἶναι καιρὸς, θέτει τις εἰς διάθεσιν τοῦ ζεύγους τρίχας βοός, ἵππου, χόρτα, ἔρια κομμένα, πτίλα καὶ πτερά τινα. Ἐὰν ἡ νεοττία εἶναι ἔτοιμος, στρωννύουσι ταύτην κατὰ τὴν ἀρέσκειάν των· ἂν τούναντίον ἔχωσιν εἰς τὴν διάθεσιν των μικρὰ δενδρύλλια, ὀδηγούμενα ὑπὸ τοῦ ὀρμεμψύτου, κατασκευάζουσι ταύτην ὀλόκληρον.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν τιχομένων ὠῶν ποικίλλει. Ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ εἶδους. Ἡ ἐπώασις διαρκεῖ δέκα τρεῖς ἡμέρας. Οἱ νεαροὶ ἄρρενες ἐκ τῆς φωνῆς των διακρίνονται μετὰ τρεῖς ἑβδομάδας. Ἐὰν θέλῃ τις νὰ ἐκμάθῃ τούτους ν' ἄδωσι μουσικὰ τεμάχια, πρέπει νὰ τοὺς ἀπομονώσῃ ἐνωρὶς καὶ πεντάκις ἢ ἐξάκις τῆς ἡμέρας ἰδίᾳ τὴν πρωΐαν καὶ τὴν ἑσπέραν, νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰ τεμάχια, εἴτε διὰ τοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κατασκευασμένου ὄργάνου, εἴτε διὰ πλαγιαύλου, εἴτε διὰ τοῦ στόματος, ἀλλὰ πάντοτε τὸ αὐτὸ τεμάχιον καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τόνον.

Ἡ θήλεια τοῦ καναρινίου ἀρέσκεται συζευγνυμένη μετὰ ξένων πτηνῶν, κυρίως μετὰ τοῦ πλοκέος, τῆς χλωρίδος (φλώρος κοινῶς), τῆς ἀκανθυλλίδος (καρδερίνας) πολλάκις καὶ μετὰ τοῦ σπίνου. Ἐκ τῶν διαφορῶν τούτων γάμων γεννῶνται μιγάδες ἔχοντες πτέρωσιν ποικιλωτάτου χρωματισμοῦ.

Ν. Χ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ¹

Δ'. — Σκολεῖο.

Κι ἀπὸ δῶ μπορούμε νὰ ποῦμε πῶς ἀρχινῶ τὸ βασανιστήριον ποῦ στρεβλώνει μιά καὶ γιὰ πάντα κάθε Ῥωμιόπουλο, ἢ Κόλαση, ποῦ στεγνώνει καὶ ζαρώνει τὸ νοῦ του ὡσποῦ γίνεται μούμια, μούμια ποῦ βγαίνει κατόπι στὸν κόσμον φασκιωμένη μὲ τὸν πάπυρον τοῦ δασκαλισμοῦ, καὶ στολισμένη μὲ τὰ κουδούνια μιᾶς κοραχίστικης γλώσσας, μιᾶς γλώσσας ποῦ δὲν τὴν ἤξερε πρὶ νὰ πάῃ σκολεῖο, ποῦ τὴ μισόμαθε σὰν τὰ φράγγικα, ποῦ δὲν τὴν ἔμαθε ποτέ κανένας τέλεια, γιὰτὶ κανένας δὲν

ξέρει ποῦθε ἀρχινᾷ καὶ ποῦ τελειώνει, (ἀφοῦ κἀνένας μῆτε τῆ μίλησε), μὰ κι ἂν εἶτανε δυνατὸ νὰ τῆ μάθη, δὲ θὰ τοῦ χρησίμευε καὶ πολύ, γιατί δὲν ἔχει καὶ τίποτις δικό του νὰ πῆ καὶ νὰ γράψῃ, δὲν τὸν ἔμαθαν νὰ συλλογιέται κατὰ τὰ γραμμένα βιβλία, κι αὐτὰ φτάνει ποῦ γραφήκανε μιὰ φορὰ.

Βγαίνει λοιπὸν τὸ παλικάρι στὸν κόσμου, κι ἀπὸ τὴν πολλὴ τὴν «παιδεία», σκουντάβει στὸ παραμικρὸ πετραδάκι ποῦ βρεθῆ ἀπάνω στὸ δρόμῳ του. Δὲ νοιώθει καλὰ ποῦ πατᾶ, — τῆ γεωλογία τὴν ξέρει μοναχὰ ἀπὸ τὸ λεξικό πὼς ὑπάρχει. Δὲν πολυαξίζει τὸ ψωμί ποῦ τρώει, — τῆ γεωργία τὴν ἔχει γιὰ πρόστυχη τέχνη. Μιὰ σφυρίχτρα δὲν εἶναι ἄξιος νὰ φουσήξῃ. Μιὰ κουκουβάγια δὲν ξέρει νὰ ζωγραφίσῃ. Μιὰ γροθιά δὲν μπορεῖ νὰ δώσῃ. Ἐνα πράμα ἔμαθε μοναχὰ, πὼς «ἀρχὴ Σοφίας φόβος Κυρίου». Δηλαδὴ ξέρει πὼς ἐδῶ «ὑπονοεῖται τὸ ἐστί». Αὐτὸ ξέρει, κι αὐτὸ ὄχι πάντα.

Νὰ μᾶς ζήσετε, μαθητάδες καὶ δασκάλοι! Θὰ εἴσατε κ' οἱ δύο σας γιὰ γέλοιο, ἃ δὲν εἴσατε γιὰ κλάψες! Κι ἂν ἐσεῖς, οἱ «τοῦ Ἑλληνος λόγου ἱεροφάνται» δὲν εἴσατε καὶ γιὰ κρέμασμα, ποῦ μᾶς πήρετε τὸ γαϊδουράκι καὶ μᾶς τὸ σκεπάσετε μὲ τοῦ λειονταριοῦ τὴν προβοιά.

Νὰ μὲ συμπαθήσετε ποῦ ἔχω μερικὰ νὰ σᾶς πῶ. Λίγα λίγα θὰ σᾶς τὰ λέγω. Θὰ σταματῶ κάποτες, καὶ θὰ σᾶς στέλνω τὰ χαιρετίσματά μου. Ἄς γυρίσω τώρα στὴν ἱστορία μου.

Εἶτανε Δεκέμβρης μῆνας, τὰ κρούσταλλα κρεμοῦνταν ἀπὸ τίς στέγες τῶν σπιτιῶν σὰ χταπόδια, ὁ βοριάς ξυρίζει καὶ σπανούς, τὴν ἀναπνοή σου τὴν ἔβλεπες μιὰ πῆχη μακριὰ μπροστά σου, οἱ πουλητάδες φωνάζανε στοὺς δρόμους κι ἀπὸ τὸ συνηθισμένο τους πιὸ μεγαλόφωνα, ἴσως νὰ ζεσταθοῦν, καὶ γῶ ἔβγαίνα μαζί μὲ τὴν Ἄννουλα καὶ μὲ τὸ φύλακα στὴ μαस्कάλη νὰ πάγω Σκολεῖο. Συμμαζεμὸ δὲν εἶχαν τὰ χεῖλη μου ἀπὸ τὴν πολλὴ τῆ χαρὰ. Ὅσο γιὰ τὴ μάνα μου, δὲν εἶδα ποτὲς μου χαρούμενο καὶ περήφανο πρόσωπο σὺν τίς μακαρίτισσας ἐκείνη τὴν πρωϊνὴ. Τί εὐκὲς, τί χαδέματα! Ὡς κ' οἱ γειτόνισσες βρήκανε νὰ δοῦν τὸ καινούριο δασκαλοπαῖδι.

Γυρίσαμε μερικοὺς δρόμους, περάσαμε ἀπὸ κοντὰ ἀπὸ τὰ Τούρκικα, εἶδαμε τὸ σοκάκι ποῦ ἔκλειψαν τῆ Λενιώ, ἀνεβήκαμε τὸν ἀνήφορο, μπήκαμε σὲ μιὰ κόκκινη πόρτα, καὶ βρεθῆκαμε στὴν αὐλὴ τοῦ Σκολεῖου.

Δὲν καλοθυμοῦμαι πὼς μοῦ φάνηκε τὸ Σκολεῖο σὺν τὸ πρωτοεῖδα. Θυμοῦμαι μοναχὰ πὼς μὲ καθίσανε στὸ πρῶτο πρῶτο θρανί, ποῦ ἔβαζαν τὰ μικρὰ παιδιὰ νὰ σημαδεύουν ψηφιά μὲ τὰ δάχτυλά τους ἀπάνω στὸν ἄμμο. Καὶ φώναζε ὁ πρωτόσκολος «Γράψατε τὸ Α», καὶ τὸν κοίταζα μὲ σέβας καὶ μὲ φόβο, σὺν ἀρχιστράτηγο. Ἐπειτα ἐρχόντανε κοντὰ μου καὶ μοῦδειχτε πὼς νὰ γράφω

τὸ Α. Καὶ γῶ πάσιζα νὰ τὸ γράψω καὶ μοναχὸς μου. Ποῦ καὶ ποῦ ὅμως κοίταζα καὶ τριγύρω μου. Καὶ κοιτάζοντας ἔτσι, πήρε τὸ μάτι μου δύο παιδιὰ ποῦ στέκονταν πρὸς τὸν τοῖχο μὲ χέρια σηκωμένα ἴσια πάνω, σὺν νὰ τοὺς εἶχανε γιὰ σταύρωμα. Ἐνακοιτάζω, καὶ βλέπω πὼς εἶταν τὰ παστρικόπαιδα ποῦ μοῦ τραγουδοῦσαν τὸ πειραχτικὸ ἐκεῖνο τραγοῦδι. Ἐἔχασα τὸ ψηφί μου, καὶ, ὁ Θεὸς νὰ μὲ συχωρέσῃ, τὸ χάρηκα ποῦ τοὺς ἔβλεπα σ' αὐτὴ τὴν ταπεινώση. Καὶ τόσο τὸ χάρηκα, ποῦ γέλασα. Καὶ βλέποντάς με ὁ πρωτόσκολος ποῦ γελοῦσα ἀντίς νὰ προσέχω στὸ ψηφί μου, φωνάζει μὲ μιὰ μεγάλη φωνὴ «Προσοχή!» Μὲ τράνταξε ἡ φωνὴ του. Βούλιαξε ἡ καρδιά μου ἀπὸ τὴν τρομάρα. Σὲ λιγάκι συνέφερα κι ἄρχισα πάλι νὰ γράφω. Καὶ τότε συλλογίστηκα ποῦ νὰ εἶνε ἄραγε ἡ Ἄννουλα. Καὶ γυρίζω πίσωθὲ μου νὰ δῶ. Καὶ καθὼς ποῦ εἶμουνα γυρισμένος, ἔρχεται ἓνα χτύπημα στὸ κεφάλι μου ποῦ θάρρεψα πὼς ἔπεσε τὸ Σκολεῖο καὶ μὲ πλάκωσε. Γυρίζω, καὶ βλέπω τὸν πρωτόσκολο κοντὰ μου. Εἶταν αὐτὸς ποῦ μὲ χτύπησε. Ἐσχῶ ἀμέσως τὴν Ἄννουλα, τῆ Λενιώ, τὸ φύλακα, τὰ ψηφιά, τοὺς δύο τιμωρημένους στὸν τοῖχο, καὶ σηκώνουμαι καὶ τρέχω πρὸς τὴν πόρτα νὰ φύγω. Ὁ σκοπὸς μου εἶτανε νὰ πάγω στὴ μάνα μου νὰ τῆς πῶ πὼς στὸ Σκολεῖο δέρονουνε, δὲν παίζουν. Μὰ κάποιος πρόφταξε καὶ μ' ἔπιασε, καὶ σὲ λιγάκι μ' ἔφεραν πρὸς τὸ—Δάσκαλο!

Ὁ Δάσκαλος εἶταν ἓνα κοντό, χλωμὸ καὶ γελαζοῦμενο ἀθρωπάκι. Δὲν εἶταν τοῦ τόπου μὰ εἶταν καλὸς νησιώτης, καὶ σὺν ἤρχουνταν καμιά μάνα νὰ τοῦ πῆ τίποτις γιὰ τὸ παιδί της μιλοῦσε στὴ γλώσσα της, σὰ νὰ μὴν εἶταν ἐκεῖνος ποῦ διδάσκει τὴν κορακίστικη γλώσσα.

Παράδινε τῆ γεωγραφία σὰ μ' ἔφεραν μπροστά του. Κρατῶντας ἓνα μεγάλο δείκτη στὸ χέρι, εἶδειχτε στὸ χάρτη τῆ «διακεκαυμένη» ζώνη, τὴν «κατεψυγμένη», καὶ δὲ θυμοῦμαι ποῖα ἄλλη. Καὶ τὰ παιδιὰ, βλέποντάς τον καλὰ στὰ μάτια, ἔλεγαν καὶ κείνα, «διακεκαυμένη», «κατεψυγμένη». Πάνω στὴν κατεψυγμένη μ' ἔφεραν καὶ μένα. Τὸ μάθημα σταμάτησε τότες. Τὰ παιδιὰ μὲ κοιτάζανε μικρὸ μικρὸ καὶ ντροπιασμένο, καὶ χαμογελοῦσανε. Πρῶτᾶ ὁ δάσκαλος τὸν πρωτόσκολο τί τρέχει. Σὺν ἔμαθε τὸ τί ἔτρεξε, μὲ παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ μὲ ῥωτᾶ τί μὲ λένε.

— Δῆμο; λοιπὸν κύρ Δῆμο, τί ἤθελες καὶ ζητοῦσες νὰ φύγῃς; νὰ πᾶς στὴ μάνα σου, αἱ; καὶ ποῖα εἶναι ἡ μάνα σου; ἡ κυρὰ Ἀργυρώ; Νὰ τὴν ἔχῃς χάρη ποῦ δὲ σὲ τιμωρῶ. Ἐτσι μοναχὰ, ἔτσι.

Καὶ μοῦ τραβᾷ τ' αὐτί, καὶ μοῦ λέει νὰ κάθουμαι καλὰ ἀπὸ τώρα καὶ μπρός.

Ἐγὼ τὰ εἶχα χαμένα. Ὁ σκοπὸς μου ἀπότυχε, τὰ παιδιὰ μὲ γελοῦσαν, ὁ δάσκαλος μοῦ τραβᾷ τ' αὐτί, τί τὴν ἤθελα πιά τῆ ζωῆ! Πῆ-

γάδι νάβλεπα θάπερτα μέσα. Μὲ πῆραν τὰ δάκρυα, καὶ μερωμὸ δὲν εἶχα. Ἄξαφνα βλέπω τὴν Ἄννουλα στὸ πλάγι μου. Μὲ σηκώνει, μοῦ σφουγγίζει τὰ μάτια, καὶ μὲ παίρνει ἔξω. Μ' ἔφερε ἴσια σπίτι.

Ε'. — Ἡ δυντροφιὰ καὶ τὰ καλά της.

— Τί τρέχει; ῥωτᾷ ἡ μακαρίτισσα σὰ μᾶς εἶδε στὴν αὐλὴ, μιὰ ὥρα πρὶ νὰ κατεβῆ ὁ ἥλιος στὴν πεζούλα, ποῦ πῆγαινε νὰ πῆ μεσημέρι. Σὰν τῆς τὰ ξήγησε ἡ Ἄννουλα, ἐγὼ ποῦ περιμένα, ἂν ὄχι ξύλο, τουλάχιστο ἓνα καλὸ μάλλωμα, κ' ἔλεγα πῶς μοῦ ἄξιζε ὄχι ξύλο καὶ μάλλωμα, μόνο καὶ κρέμασμα, ποῦ τῆς στὴν ἔκαμα καπνὸ τὴν προῖνι τὴ χαρὰ της, σάστισα σὰν τὴν ἄκουσα νὰ λέη τῆς Ἄννουλας :

— Ἀμὲ δὲ μοῦ λὲς πῶς εἶναι κι' αὐτοὶ γιὰ τὸ μοναστήρι! Ἄς πάη λοιπὸ στ' ἀνάθεμα τὸ Σκολεϊό! Τὸν μαθαίνουμε μεις νὰ γράφη καὶ νὰ διαβάξη καὶ συλλάζουμε. Ἄς μᾶς λείπουν τὰ πολλὰ τὰ γράμματα. Βλέπεις, ἐκεῖνος ποῦ τᾶξερε, πρόκοψε.

Καὶ βροχῆκαν τὰ μάτια της.

Ἐγὼ στέκουμουν μπροστά της ἀμίλητος. Μ' ἔσφαζε νὰ τὴ βλέπω νὰ κλαίγη. Πέφτω στὴν ἀγκαλιὰ της καὶ τῆς λέγω πῶς ἐγὼ ἔφταιγα, καὶ νὰ μ' ἀφήσῃ νὰ ξαναπάγω Σκολεϊό. Θὰ κάθουμαι καλά τώρα. Δὲ θὰ γυρίζω πιά νὰ βλέπω κανέναν, κ' ἡ Λενιώ ἀκόμα νὰ εἶναι.

— Πάλι τὴ Λενιώ ἔχεις στὸ νοῦ σου, — εἶπε, καὶ χαμογέλασε. Πῆγαινε τώρα νὰ ζεσταθῆς, κ' ὕστερα βλέπουμε. Σὲ στέλνω σὰ γυρίση ὁ χρόνος.

Καὶ κάθησε πάλι στὸν ἀργαλειό.

Εἴτανε Σαραντάμερο· παρηγορήθηκα ποῦ δὲν ἀργοῦσε ἡ πρωτοχρονιά, καὶ μ' αὐτὴ τὴν παρηγοριά ξανάρχισα τὰ παιχνίδια μου.

Ὁ Ἀντώνης εἶταν τώρα σπιτικός φίλος. Ἡ μάνα του ἡ θειά Ἰαλοῦ ἔφερνε δουλειὰ τῆς δικῆς μου, καὶ μᾶς ἐρχότανε συχνὰ μὲ τ' ἀδράχτι της. Τὴ συνόδευε κι' ὁ μικρός της, κ' ἔτσι εἶχα καὶ γὼ συντροφιὰ. Ὁ Ἀντώνης, ἂν καὶ ἄτι μικρότερός μου, εἶταν πολὺ μεγαλύτερος σὲ μερικὰ μυστήρια ποῦ μοιάζουνε σὰν τὰ πωρικά: σπιφὰ καὶ πικρὰ πρὶν ὠριμάσουν, γλυκόχυμα σὰν τὰ κόψης ὠριμασμένα. Ἀρχισε λοιπὸ νὰ μὲ κατεχᾷ ὁ μικρομεγάλος Ἀντώνης, καὶ τὸν ἄκουγα μὲ μεγάλη ἀχορτασιά. Εἶναι ἀλήθεια πῶς κάτι μοῦ ἔλεγε νὰ μὴν τὸν ἀκούγω, μὰ ἓνα ἄλλο κάτι μοῦ ἔλεγε πάλι, δὲν πειράζει, δὲ μᾶς ἀκούγει κανένας τώρα . . . . Δὲν μπορῶ νὰ πῶ πῶς τὰ πολυπίστευα . . . Ὅχι, ἔλεγα, αὐτὰ πρέπει νὰ εἶναι γιὰ τοὺς . . . γι' αὐτοὺς ποῦ μᾶς κλέβουν, — καὶ δῶ κρῦσσε τὸ αἷμα μου. Δὲν ἤθελα νὰ τὰ ξανακούσω. Ἐφυγα μέσα, ἴσια ἴσια τὴν ὥρα ποῦ ἔβαζε ἡ θειά Ἰαλοῦ τὸ μαλλὶ στὸ καλάθι, νὰ σηκωθῆ.

— Τί ἔχεις πάλι; μὲ ῥωτᾷ ἡ μακαρίτισσα, σὰν ἔφυγε ἡ Ἰαλοῦ μὲ τὸ γυιό της.

Ἐκαμα νὰ ξεφύγω. Μὰ ἐκεῖνη καὶ καλά νὰ

τῆς ξηγήσω τί συλλογιόμουνα. Καὶ σὰν τῆς μιλοῦσα τὴν Ἀντωνήσια κουβέντα, σῶπασε μιὰ στιγμή, κ' ὕστερα μοῦ εἶπε πῶς καλλίτερα νὰ παίζω πάλι μοναχός μου ἀπὸ τώρα καὶ μπρός.

Πολλὲς φορὲς συλλογίστηκα σὰ μεγάλωσα, τί μᾶς συμφέρει πῶτερο· νὰ μένουνε σὰν κορίτσια τ' ἀγόρια, ἄς ποῦμε ὡς τὰ δεκάξη, ἢ νὰ γίνονται πρῶιμα ἀντρίκια ἀπὸ τὰ ὄχτω; Καὶ κάθε φορὰ ποῦ τὸ συλλογίστηκα, μοῦ φάνηκε πῶς καὶ νὰ γυρεύη κανένας νὰ διαφεντέψῃ τὸ παιδί του ἀπὸ κακὴ συντροφιὰ, εἶναι τρέλλα. Τ' ἀγέρι τριγύρω μας εἶναι φαρμάκι, φαρμάκι θ' ἀνασάη καὶ τὸ παιδί. Κ' εἶναι φαρμάκι τ' ἀγέρι, γιὰτί μᾶς λείπει τ' ἀληθινὸ τ' ἀντρίκιο τὸ φρόνημα. Ἄλλα ἀντρίκια στολίδια τάχουμε μὲ τὸ παραπάνω. Μὰ νὰ πάμε στὸ κάμπο νὰ τρέξουμε μὲ τὸ γυιό μας, νὰ παραβγοῦμε στὸ λιθάρι μαζί του, νὰ τοῦ δείξουμε μὲ τί τρόπο νικᾷ ἓνας ἀντρας τὴν ἀκαμωσιά καὶ τὰ δαιμόνια της, αὐτὰ μῆτε τὰ συλλογιόμαστε, κι ἂν τὰ συλλογιστοῦμε, τὰ λέμε ἀπάνω σὲ μιὰ ὀμιλία. Ἄλλο ἓνα, ἴσως χειρότερο, ποῦ δὲ μᾶς πολυαρέσει κ' ἡ ἀλήθεια καθάρια. Τὴν ἀλατίζουμε πάντα μ' ἓνα μικρὸ ψεματάκι. Ἄ δὲν τὸ ποῦμε τὸ ψεματάκι γιὰ τὸ συμφέρο μας, θὰ τὸ ποῦμε γιὰ χωρατό. Ἀπὸ τότες ποῦ ἀκούμε πῶς δὲν ἔχει πιά ζάχαρη στ' ἀρμάρι, κι ἂν ἔχη καὶ μιὰ ὀκᾶ, ὡς τὴν ὥρα ποῦ ψυχομαχοῦμε γέροι, καὶ βάζουν κοντὰ μας τὰ ροῦχα τοῦ ξενιτεμένου παιδιοῦ μας, νὰ θαρρέψουμε πῶς ἦρθε, καὶ νὰ πεθάνουμε ἡσυχοί, ἡ ζωὴ μας εἶναι μιὰ πολυχρονισμένη ἀρμαθιά ψεματάκια, ποῦ κρυφοχύνουν τὸ φαρμάκι τοὺς στὴν καρδιά μας, καὶ θολώνουν τὸ νοῦ μας. Ἀφάνισε τὸ φαρμάκι, καὶ χάνεται ὁ Ἀντώνης. Συνήθισε τὸ παιδί νὰ σοῦ δείχτῃ τὸ νοῦ του μὲ λόγια καθάρια καὶ διάφανα, καὶ δὲ θὰ γυρεύη μυστήρια ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ πάη στὴ μάνα του, νὰ τὰ ξαναπῆ.

Δὲ λέγω πῶς ἡ μακαρίτισσα μ' ἀνάθρεψε μ' ἓνα τέτοιον τρόπο. Εἶταν ἀδύνατο ἡ καημένη. Μὰ μ' ἔκανε καὶ τῆς μιλοῦσα χωρὶς νὰ φοβοῦμαι. Καὶ δὲν τῆς ἐκρυβα τίποτις τώρα, ποῦ δὲν ἔφταιγα γώ. Μὰ σὰν πῆγα Σκολεϊό, κ' ἔμαθα καταβάθος τὸ μάθημά μου, κι ἔφταιγα καὶ γὼ σὰν τοὺς ἄλλους . . . τὰ φύλαγα καὶ γὼ κρυφὰ κρυφὰ μὲς τὸ νοῦ μου, νὰ μὴν τύχη καὶ μοῦ φύγουν καὶ μοῦ μείνη τίποτις ἀντρίκιο μέσα στὸ χαρακτῆρα μου.

Μὴ σὰς κακοφανῆ, δασκαλάκια μου, ποῦ σὰς βρίσκω καὶ δῶ φταιξιάρηδες. Μὲ τὸ βιβλίό ἀρχινᾶτε, καὶ μὲ τὸ βιβλίό τελειώνετε τὴ δασκαλική σας. Ἄν ἔχετε καὶ γυμναστική, ἔρχεται κι ὁ γυμναστής μιὰ ὥρα καὶ κάνει τὸ χρέος του . . . . Φωνάζετε καὶ κανέναν καλόγερο νὰ παραδώσῃ στὰ παιδιὰ τὴν Κατήχηση κ' ἔτσι, μπαίνουμε ἀπὸ τὴ μιὰ μπερμπάντιδες, καὶ βγαίνουμε ἀπὸ τὴν ἄλλην χριστιανία.